

สารนิพนธ์

เรื่อง เปรียบเทียบการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท : กรณีศึกษา
ชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม

โดย

นางสาวไอรดา ล้ำประเสริฐ
รหัสนักศึกษา 05610949

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์	เปรียบเทียบการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท : กรณีศึกษา ชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวไอรดา ล้ำประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะการแต่งกายกำลังจะถูกกลืนหายไปกับสังคมที่กำลังพัฒนาไปเรื่อย ๆ การศึกษาวิจัยเรื่องการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท : กรณีศึกษาชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าไททรงดำในไทย โดยจะอ้างอิงจากกลุ่มคนไทในจังหวัดเพชรบุรี และสุพรรณบุรี ส่วนชนเผ่าไทดำในเวียดนาม จะอ้างอิงจากเมืองเตียนเบียนฟู (Điện Biên Phủ) เป็นหลัก เน้นข้อมูลความเป็นมาของชาติพันธุ์ไท โดยเฉพาะการแต่งกาย เสื้อผ้า ลวดลายในผ้าทอกับลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมของคนไท รวมถึงวิถีชีวิต พิธีกรรมและศาสนา ลวดลายของผ้า สีที่ใช้ และองค์ประกอบอื่น ๆ

จากการวิจัยพบว่าการศึกษาเรื่องชนเผ่าไททรงดำในไทยที่สุพรรณบุรี และชนเผ่าไทดำในเวียดนามที่เตียนเบียนฟู มีภูมิหลังร่วมกัน แม้จะมีที่ตั้งอยู่ไกลกันมาก นั้นเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้การแต่งกายมีสีที่ไปในทางเดียวกัน อาจมีความต่างกันที่ลวดลายหรือรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของผู้สวมใส่ได้

คำสำคัญ : ชาติพันธุ์ไท , ไทดำ , ไททรงดำ , เตียนเบียนฟู , การแต่งกาย

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง “เปรียบเทียบการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท : กรณีศึกษาชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม” เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study) ประจำปีภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2564

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาโครงร่างวิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่คอยอยู่เคียงข้างผู้วิจัยตลอดมาโดยไม่ปริปากบ่นแม้แต่น้อย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านทั้งที่เป็นผู้เขียนหนังสือ และเขียนบทความทางออนไลน์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณน้ำอ้อย ชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่วัดดอนมะเกลือ หมู่ 2 ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี และทีมงาน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี ให้ความรู้ความเข้าใจ จนเกิดเป็นวิจัยฉบับนี้ขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่เคยมอบความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำวิจัย และความรู้ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้ และที่สำคัญไม่แพ้กัน ขอขอบคุณ พ่อ แม่ ทุกคนในครอบครัว ตลอดไปจนถึงเพื่อนทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้อย่างดีตลอดมา จนสามารถทำงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่มากก็น้อย การดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาจไม่สมบูรณ์แบบนัก ผู้วิจัยไม่สามารถไปศึกษาจากสถานที่จริงได้เนื่องด้วยโรคระบาด COVID-19 หากเกิดข้อบกพร่องประการใด ขออภัยอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ไอรดา ลำประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตในการศึกษาวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 เอกสารเกี่ยวกับชนชาติพันธุ์ไท	5
2.2 เอกสารเกี่ยวกับผืนผ้าของชาวไทดำ	15
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	26
3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล	26
3.1.1 การเก็บข้อมูลด้านเอกสาร	26
3.1.2 การสัมภาษณ์	26
3.2 วิธีการดำเนินงาน	
บทที่ 4 ผลการวิจัย	31
4.1 ผลจากการศึกษารวบรวมข้อมูล	31
4.2 ผลจากการสอบถามชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่วัดดอนมะเกลือ	32
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา ข้อเสนอแนะ และอภิปราย	33
บรรณานุกรม	35

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ต้นคราม ใช้สำหรับย้อมผ้า	5
2	แผนที่แสดงพื้นที่การอพยพชาวไท	6
3	ลายผ้าซิ่น	17
5	ถุงผีมด	17
6	ผ้าเปี้ยว	17
7	เสื่อฮีผู้หญิง	19
8	เสื่อฮีผู้หญิงในประเทศเวียดนาม	20
9	เสื่อฮีผู้ชายในประเทศเวียดนาม	20
10	กระดุม เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทดำ	23
11	การพันผ้าเปี้ยว	24
12	ผ้าซิ่นแดงโม	28
13	ผ้าเปี้ยวโพกศีรษะ	29

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องนุ่งห่ม เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อปกป้องร่างกาย จากแสงแดด ความหนาวเย็น ป้องกันร่างกายไม่ได้รับอันตรายจากสิ่งแวดล้อม ป้องกันแมลง สารเคมี และอื่น ๆ จะใส่ปกปิดเรือนร่าง หรือจะใส่เพราะความสวยงามก็ดี เครื่องนุ่งห่มค่อย ๆ กลายเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงอารยธรรมที่ผ่านมามีของมนุษย์ วัฒนธรรมการแต่งกาย ของชนเผ่าแสดงถึงมโนทัศน์ ปรัชญาชีวิต แนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ มนุษย์ สะท้อนความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นผ่าน เรื่องราวตามกาลเวลา ความคิด และจิตวิญญาณ

ชนชาติไท หรือ ไต เป็นกลุ่มชนชาติที่มีอารยธรรมของตนเองมาเป็นเวลานาน มีคนไทยอยู่ ในเกือบ 80 กลุ่มทั่วโลก และมีกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทมากถึงกว่า 90 ล้านคนในปัจจุบัน นับได้ ว่าเป็นกลุ่มภาษาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดกลุ่มหนึ่งของโลก คนไทกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ จากมณฑลกว๋างสีของจีนจนถึงเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียในรัฐอัสสัม และภาคใต้ของประเทศไทย เช่น ชาวจ้วงในมณฑลกว๋างสี คนไทลื้อในสิบสองพันนา ชาวไทใหญ่ใน มณฑลยูนนานในประเทศจีนและรัฐฉานของพม่า คนไทดำและไทแดงในเวียดนาม เป็นต้น (สกสว.อว. ,2564) แต่เดิมกลุ่มคนไทน่าจะจะมีภูมิสำเนาที่เดียวกันและมีวัฒนธรรมต้นแบบอันเดียวกัน จนภายหลังมีการขยายจำนวนและอพยพย้ายถิ่นฐาน ซึ่งกลุ่มชนเผ่าไทที่จะกล่าวถึงในสารนิพนธ์ฉบับ นี้จะมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับกลุ่มไทดำในไทย และเวียดนาม เพื่อศึกษาถึงความเหมือน ความ แตกต่าง และอื่น ๆ ดังนี้

ไทดำ หรือ ลาวโซ่ง คือชนชาวไทกลุ่มหนึ่ง เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย บ้างก็ เรียกลาวซงดำ ไทยโซ่ง หรือไททรงดำ ไทดำ ถิ่นเดิมของชาวไทดำอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทเดิม หรือ บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ มีเมืองแกนเป็นเมืองหลวง ปัจจุบันคือเมืองเดียน เบียนฟู ประเทศเวียดนาม ในสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองเวียดนาม และลาว พวกเขาได้เรียกชนเผ่า ที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำว่า ไทดำ ที่เรียกว่าไทดำ เพราะว่าการกลุ่มชนเผ่าไทดังกล่าว นิยมสวมเสื้อผ้าสีดำ อันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งย้อมด้วยต้นหอมหรือต้นคราม ส่วนในประเทศไทย คนไทยเรียกเรียกชาวไทดำ ว่า ลาวโซ่ง โซ่งนั้นน่าจะมาจากคำว่า ช่วง หรือ ช่ง ซึ่งเป็นภาษาไทดำ แปลว่ากางเกง เพราะว่าชาวไท ดำเหล่านี้สวมกางเกงสีดำ

ไทยทรงดำ หรือ ลาวโห่ง เป็นคนกลุ่มนี้ไม่ใช่คนจากประเทศไทยหรือประเทศลาว แต่เป็นไทยดำจากเมืองเดียนเบียนฟู ที่ถูกเรียกว่า ลาว เพราะอพยพผ่านประเทศลาวลงมาพร้อมกับคนลาวในเวียงจันทน์ และลาวเมืองพวน อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี เป็นเมือง 3 ลาว คือ ลาวเวียง (ต.สระพัง) ลาวพวน (ต.หนองปลาไหล) แต่ส่วนใหญ่เป็นลาวโห่ง 80 % โดยคำว่า "โห่ง" ถูกเรียก เพราะ สว่างดำ หรือ กางเกงสีดำ จึงกลายมาเป็นโห่งคนส่วนใหญ่ชอบเรียก ไทยทรงดำ

ผ้า เป็นของใช้จำเป็นสำหรับมนุษย์เป็นอย่างมากในวิถีของคนไท ผ้าถูกใช้เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต ไม่ว่าจะร่อนนั่ง ร่อนนอน ปู คลุม ผ้าทอมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา และวิถีชีวิตมาช้านาน จนอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาตั้งแต่อดีต ในพิธีกรรมตามศาสนาของชนเผ่า เช่น เป็นเครื่องนุ่งห่มของหมอ (priest) และ มด (sorcerer/sorceress) ผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมมักมีลวดลายแตกต่างไปจากเครื่องนุ่งห่มของคนทั่วไป ในการเช่นไหว้ผี ปูรองเครื่องเช่น ปกคลุมโลงศพและประดับในงานศพ ใช้เป็นเครื่องจำแนกกลุ่ม เช่น เครื่องแต่งกายของสตรีคนไทในกลุ่มต่าง ๆ มีสีและลวดลายบางอย่างแตกต่างกัน เป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของแต่ละกลุ่มที่สามารถใช้จำแนกเป็นกลุ่มย่อยต่าง ๆ เช่น กลุ่มไทดำ กลุ่มไทแดง ไทขาว พวน ลื้อ ญ้อ ผู้ไท ฯลฯ เป็นต้น ผ้าเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจ แสดงออกด้วยการผลิตและการเลือกใช้วัตถุดิบอย่างดี ใช้เป็นเครื่องแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ใช้ผ้าเป็นสินค้า เป็นของขวัญของกำนัล และเป็นค่าสินสอดในพิธีแต่งงาน นอกจากนี้ ผ้ายังถูกใช้เป็นเครื่องวัดคุณสมบัติของผู้หญิง ผู้หญิงไทต้องฝึกฝนการทอผ้าตั้งแต่ก่อนแรกรุ่ง โดยแม่หรือญาติที่เป็นผู้หญิงฝึกหัดให้ทอผ้าสำหรับใช้ในครอบครัวและเตรียมไว้ในการแต่งงานของตนเอง รวมทั้งเพื่อการสร้างคุณค่าให้กับตนเอง (สุมิตร, อนุชา, เทียมจิตร, 2553)

ชาวไทยทรงดำเดิมนิยมทอผ้าเอง และนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม ที่นอน หมอน มุ้ง และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อ โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ในจังหวัดเพชรบุรีที่สำคัญ คือ ผ้าซิ่นลายแดงโม เสื้อก้อม เสื้อไท เสื้อห่มห่ม เสื้อฮี และผ้าเปียว สีของผ้าซิ่นที่เป็นสีดำหรือสีพื้นเข้มเป็นหลัก มีข้อสันนิษฐานว่า ด้วยเครื่องแต่งกายนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้เรียกความแตกต่างของกลุ่มไทดำให้แตกต่างจากกลุ่มไทอื่น ๆ คือ ความยาวของซิ่นระหว่างไทดำในลาวและเวียดนามกับไทยทรงดำในเพชรบุรีนั้นมีความแตกต่างอย่างชัดเจน ภูมิประเทศน่าจะส่งอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนดังกล่าว (tawee, 2563)

วัฒนธรรมไททรงดำแบบดั้งเดิมเริ่มหาตู้ได้ยากมากขึ้นคงเหลือการอนุรักษ์ไว้แค่เพียงคนส่วนน้อยเท่านั้น เสื้อผ้าสีดำอันมีเอกลักษณ์เฉพาะ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของโลกฝั่งตะวันตกและตะวันออก เสื้อทางสังคมที่ทันสมัย

มีอิทธิพลในการเปลี่ยนความคิดให้เป็นไปตามกระแสนิยมมากขึ้น การแต่งกายแบบดั้งเดิมก็เริ่มค่อย ๆ เลือนหาย ชาวไททรงดำรุ่นใหม่ไม่นิยมสวมใส่ชุดประจำท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการศึกษาความเป็นมาและศิลปวัฒนธรรมหรือหัตถกรรมของไทยทรงดำทั้งของทางเวียดนามและในไทยเปรียบเทียบกับความเหมือนและความต่าง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ทั้งที่ให้ความสนใจ หรือที่ยังไม่รู้จักชนชาติพันธุ์ไทได้เกิดความเข้าใจในชาติพันธุ์นี้มากยิ่งขึ้น ก่อนที่ผ้าอันมีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทดำจะเลือนหายไปตามกาลเวลา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการแต่งกายไทดำในไทย และ ไททรงดำในเวียดนาม (เดียนเบียนฟู)
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอต่าง ๆ เสื้อผ้า รวมไปถึงเครื่องแต่งกาย ที่ปรากฏตามแหล่งข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง ครอบคลุมเฉพาะเครื่องแต่งกายชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม
3. ศึกษาเครื่องแต่งกายของชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนามว่ามีความเชื่ออย่างไร ความเกี่ยวข้องกันของเครื่องนุ่งห่มในพิธีกรรมต่าง ๆ และบริบทอื่น ๆ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนามที่ถูกต้องที่สุด เพื่อหาเหตุผลว่าทำไมถึงมีความคล้ายคลึงกัน
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม
3. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำงานในอนาคตต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ผู้ศึกษาตั้งใจจะศึกษาตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อของไททรงดำโดยสังเขป เชื่อมโยงเข้ากับเฉพาะเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชนเผ่าไททรงดำในไทยเน้นที่จังหวัดเพชรบุรี และสุพรรณบุรี และชนเผ่าไทดำในเวียดนามที่เมืองเดียนเบียนฟูเท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์

เมืองแก่น / แกลง / เดียนเบียนฟู หมายถึง จังหวัดหนึ่งทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม ถิ่นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวไททรงดำ

ชาวไททรงดำ / ไทดำ มีความหมายเดียวกัน คือกลุ่มชนชาติพันธุ์ไททรงดำ

มด หมายถึง หมอผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆหรือพิธีรักษาอาการเจ็บป่วยตามความเชื่อของชนเผ่าเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย “มด” อาจเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้ ส่วน “หมอ” ต้องเป็นเพศชายเท่านั้น

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 เอกสารเกี่ยวกับกลุ่มชนชาติพันธุ์ไท
- 2.2 เอกสารเกี่ยวกับผืนผ้าแบบไททรงดำ

2.1 เอกสารเกี่ยวกับกลุ่มชนชาติพันธุ์ไท

สุमित ปิติพัฒน์ ,อนุชา ทิรคานนท์ และเทียมจิตร พ่วงสมจิตร (2553) ได้อธิบายไว้ดังนี้ :
 ชาวไทดำ หรือ ชาวลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาวไทยกลุ่มหนึ่ง ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองจุไทยเดิม หรือ บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวไทยมี ชาวไทดำ ชาวไทแดง และชาวไทขาว ช่วงสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองเวียดนาม และลาว พวกเขาได้เรียกชนเผ่าที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำว่า ไทดำ ที่เรียกว่าไทดำ เพราะในกลุ่มชนเผ่าไทดังกล่าวนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งย้อมด้วยต้นหอมหรือต้นคราม

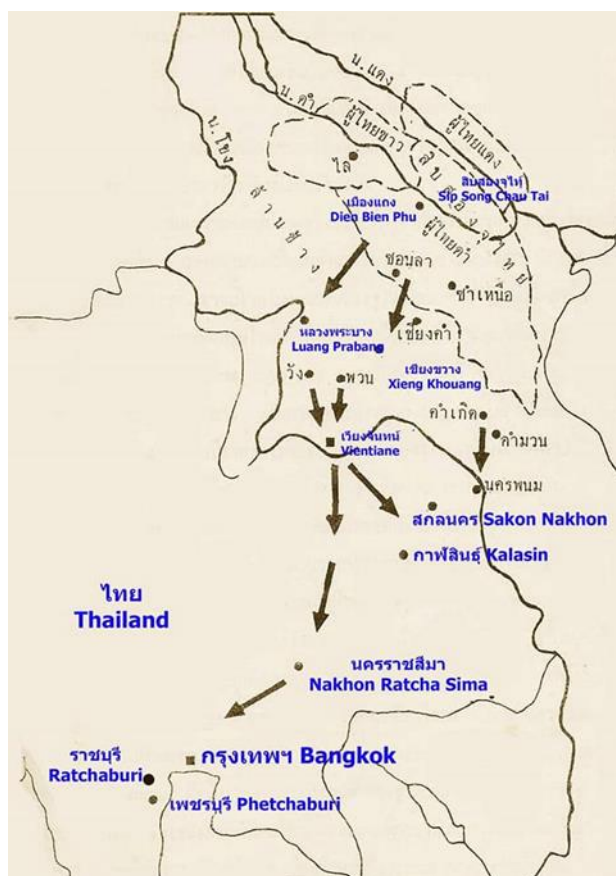

ต้นคราม ใช้สำหรับย้อมผ้า

ที่มา : <https://www.banidea.com/loang-him-ka>

narapha18 (2564) ได้ให้ข้อมูลว่า ในปี พ.ศ. 2438 และ ปี พ.ศ. 2439 เกิดการอพยพครั้งใหญ่ของชาวผู้ไทขึ้น สาเหตุมาจากศึกสงครามแย่งชิงอำนาจกัน ระหว่างบรรดาหัวหน้าของไทดำกลุ่ม

ต่าง ๆ ในแคว้นสิบสองจุไท พวกเขาจึงได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยลาว พม่าตอนเหนือ เวียดนามเหนือ จีน ตะวันตกเฉียงใต้ และชายแดนด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยประมาณ 63 ล้านคน อาศัยในเขตเขาทางเหนือของเวียดนามเป็นส่วนใหญ่เช่นที่ จังหวัดเดียนเบียน เซินลา เอียนบ้าย หว่าบิ่งหงะอาน เป็นต้น โดยตั้งเป็นหมู่บ้านในเขตที่มีพื้นที่ราบหรือริมแม่น้ำ อาศัยในบ้านยกพื้นและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวเป็นหลัก ส่วนในประเทศไทยก็อพยพเข้ามาด้วยเช่นกัน โดยส่วนมากได้ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดในภาคอีสานตอนบน เช่น อำเภอรณนคร อำเภอรามัญ และ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

แผนที่แสดงพื้นที่การอพยพชาวไทย

ที่มา : <https://www.facebook.com/816514705074960/post>

ตารางการอพยพ จากพงศาวดารพื้นฟูวัฒนธรรมไตดำโบราณ (2564)

พุทธศักราช	อพยพจาก	อพยพไปที่	หมายเหตุ
2350-2400	เวียงคอย, วังตะโก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	ห้วยทราย, ห้วยข้อง อำเภอ บ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	
ราว 2400	จังหวัดเพชรบุรี	บ้านคอน อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี	
ราว 2420	จังหวัดเพชรบุรี	หัวถนน อำเภอคอนตุม จังหวัดนครปฐม	
ก่อน 2440	ตาลเรียง, ห้วยท่าช้าง อำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ดอนมะเกลือ อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี	
ราว 2440	อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ดอนรวบ อำเภอเมือง จังหวัด ชุมพร	3 ครอบครัว
ราว 2440	จังหวัดเพชรบุรี	อ้อฮีเขียว อำเภอบ้าน จังหวัด ราชบุรี	
ราว 2440	อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ดอนตาล อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, ดอนทราย จังหวัดนครปฐม	
ราว 2440	จังหวัดเพชรบุรี	ดอนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	
ราว 2440	จังหวัดเพชรบุรี	ดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี	
ราว 2440	จังหวัดเพชรบุรี	อำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์	
ราว 2440	จังหวัดราชบุรี, จังหวัดเพชรบุรี	คลองเกษม อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ราว 20 ครอบครัว
ราว 2460	อำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม, อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี	หนองเนิน อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์	
ราว 2460	จังหวัดเพชรบุรี	จังหวัดพิจิตร	จะไปหนองเนิน อำเภอท่าตะโก นครสวรรค์ แต่ลง รถไฟผิดสถานี
ราว 2460	ดอนมะเกลือ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี	อำเภอบางระกำ จังหวัด พิษณุโลก	
ราว 2460	ห้วยทราย, บางกุ้ง จังหวัด สุพรรณบุรี	ห้วงกระโต อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
ก่อน 2469	จังหวัดสุพรรณบุรี	น้ำเรือ อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย	

พุทธศักราช	อพยพจาก	อพยพไปที่	หมายเหตุ
2469	ทับคาง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	น้ำเรือ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดสุโขทัย	
2470	ดอนมะเกลือ อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี	อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
2470	เวียงคอย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	พันต่าง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
ราว 2470	บ้านดอน อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี	ห้วยยาง อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี	
ราว 2470	อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	เกาะแรด อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	
ราว 2470-2475	หนองพลับ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	ตาลเจ็ดยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	
ราว 2475	เชียงคำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	
ราว 2475	จังหวัดเพชรบุรี	หนองเนิน อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์	
ราว 2480	จังหวัดเพชรบุรี ภาคใต้	น้ำสาดกลาง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์	
ราว 2480	ดอนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	บัวยาง อำเภอวชิรบำรุง จังหวัดพิจิตร	อพยพพร้อมชาวพวนด้วยเกวียน 106 เล่ม
ราว 2480	อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	
2480-2490	หัวถนน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	อำเภอบางเลน และอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, จังหวัดสุพรรณบุรี, จังหวัดกำแพงเพชร, จังหวัดพิจิตร	
2481	สระสี่มุม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	
2488	จังหวัดเพชรบุรี	ไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	5-6 ครอบครัว
2488-2491	จังหวัดเพชรบุรี, จังหวัดราชบุรี, สระสี่มุม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	
2490-2500	จังหวัดเพชรบุรี, จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม	สะพานสอง อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
2492	วังหวน อำเภอเมือง จังหวัด	วังน้ำ อำเภอคลองขลุง	

พุทธศักราช	อพยพจาก	อพยพไปที่	หมายเหตุ
	นครสวรรค์	จังหวัดกำแพงเพชร	
2493	ดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	คุยขวาง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
ก่อนและราว 2495	จังหวัดเพชรบุรี	ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร	
ราว 2495	สระสีมูม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	อำเภอบ่อพลอย จังหวัด กาญจนบุรี	
ราว 2495	ดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี	น้ำเรือง อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย	
2495	จังหวัดสุพรรณบุรี	วังน้ำ อำเภอกลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร	
2495	ห้วยท่าช้าง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	อำเภอลาดยาว จังหวัด นครสวรรค์	
2496	พันต่าง อำเภอบางระกำ จังหวัด พิษณุโลก	คลองยาง อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย	
2499	ไผ่สิงห์, คลองหอม อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	น้ำสาดกลาง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์	
2499	จังหวัดนครสวรรค์	วังน้ำ อำเภอกลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร	
ราว 2500	ดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม	ยางแขวนอู อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
ราว 2500	หนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	
ราว 2500	หนองปรัง, ทับคาง อำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ห้วยไผ่ อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	
ราว 2500	สระสีมูม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	โคกตาหอม อำเภอบาง สะพาน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	
ราว 2500	อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	ทุ่งเกวียน อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
2500-2504	จังหวัดนครปฐม, จังหวัดราชบุรี, จังหวัดสุพรรณบุรี	โทรงาม, ท่าสะท้อน อำเภอ พุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
ราว 2503	ห้วยท่าช้าง อำเภอเขาย้อย, วัง ตะโก อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี	นิคมฯ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมือง จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	
ราว 2503	เขาอีโก้ อำเภอเขาย้อย จังหวัด เพชรบุรี	หนองตลาด อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	

พุทธศักราช	อพยพจาก	อพยพไปที่	หมายเหตุ
ราว 2505	อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี	คูยขวาง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
ราว 2505-2510	อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ด่านทับตะโก อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี	
2506	อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	หนองกระทิง อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร	
2509	ดอนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	คูยยาง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	
2510	ห้วยทราย (หนองโสน) จังหวัดเพชรบุรี	อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, จังหวัดพิจิตร	
2510	ห้วยทราย (หนองโสน), อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	นิคมท่าแซะ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	6 ครอบครัว
2510	อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	วังปลา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี	
2511	ห้วยท่าช้าง, เขาย้อย, หนองปรัง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี	นิคมท่าแซะ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	
2518	เชียงคำ สาธารณรัฐลาว	บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	
2518	อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์	อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	
ราว 2530	ไทรงาม อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ทำเนียบ อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	

การอพยพของชาวไทยทรงดำในพื้นที่ประเทศไทย

1) ปี พ.ศ.2322 ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ยกกองทัพขึ้นไปตีนครเวียงจันทน์ และ กำหนดให้กองทัพเมืองหลวงพระบางยกกำลังไปตีเอาเมืองม่วย เมืองทัน (เวียดนาม เรียกว่า เมืองซื่อหงี) ซึ่งเป็นเมืองของผู้ไทยทรงดำ ตั้งอยู่ริมเขตแดนเมืองญวนเหนือ แล้วกวาดต้อนครอบครัว ลาวเวียงจันทน์และไทยทรงดำลงมายังประเทศไทย ให้ลาวเวียงจันทน์ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองสระบุรี ราชบุรี และ จันทบุรี ส่วนไทยทรงดำให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี สันนิษฐานว่าอยู่ที่หนองปรัง (หรือหมู่บ้านหนองเลา) อำเภอกำแพงแสน

2) ปี พ.ศ. 2335 เจ้าเมืองเวียงจันทน์ยกกองทัพไปตี เมืองแกลง เมืองพวน (เนื่องจากเกิดแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์) ได้ไทยทรงดำ และ ลาวพวนมาไว้ที่เพชรบุรี

3) ปี พ.ศ. 2371 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แม่ทัพยกกองทัพไปปราบเมืองแกลง และได้ครอบครัวไทยทรงดำลงมาไว้ที่เมืองเพชรบุรี

4) ปี พ.ศ. 2379 เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เมืองหลวงพระบาง แต่งให้ท้าวพระยาคุมกองทัพขึ้นไปปราบเมืองหิ้ม (ฮิม) เมืองคอย เมืองควร ได้ไททรงดำส่งมาไว้ที่เมืองเพชรบุรี

5) ปี พ.ศ. 2381 เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้านายทางเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์เกิดวิวาทกัน เจ้าราชวงศ์ได้คุมไทยทรงดำลงมาไว้ที่กรุงเทพฯ

6) ปี พ.ศ. 2421 จีนฮ่อบุกเข้ามาก่อวุ่นในแถบแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง และ ที่ราบสูงทรานนิงท์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงส่งกองทัพไปปราบฮ่อ และ นำครอบครัวไทดำเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

7) ปี พ.ศ. 2428 และ พ.ศ. 2430 ได้โปรดเกล้าฯ ให้จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี จัดกองทัพไปปราบอีกครั้งหนึ่ง และนำครอบครัวไทดำเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

8) ปี พ.ศ. 2497 คณะพรรคกบฏอิสรภาพแห่งชาติเวียดนาม หรือ เวียดมินห์ได้เข้าโจมตีเตียนเบียนฟู (เมืองแกลง) เมืองป้อมของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นบริเวณที่มีไทดำอาศัยอยู่หนาแน่น จนกระทั่งเตียนเบียนฟูแตก และ ฝรั่งเศสยอมจำนน จากการสู้รบนี้ทำให้ชาวไทดำประมาณ 2,000 คนอพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่แถบเมืองหลวงพระบาง และ อีกกลุ่มหนึ่งประมาณ 3,000 คนอพยพเข้าไปอยู่ที่เชียงขวาง เนื่องจากสถานที่ทำมาหากินคับแคบ ไทดำส่วนหนึ่งจึงอพยพมาอยู่ที่แขวงเวียงจันทน์ ที่บ้านอีไล ห่างจากเวียงจันทน์ไปทางเหนือประมาณ 20 กิโลเมตร

9) ปี พ.ศ. 2518 ไทดำอาศัยอยู่ที่เวียงจันทน์ประมาณ 20 กว่าปี จนกระทั่งคอมมิวนิสต์เข้าครองลาว ชาวไทดำผู้รักอิสระเสรีจำนวนกว่า 2,000 คน ต้องอพยพหลบภัยเข้ามาในประเทศไทย ในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งอยู่ในศูนย์ผู้อพยพ ส่วนหนึ่งกลับไปอยู่ลาว อีกส่วนหนึ่งขอลี้ภัยคอมมิวนิสต์ไปอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส อเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย

ช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2496 จนถึงปี พ.ศ. 2497 ได้เกิดสงครามในเมืองเตียนเบียนฟู ซึ่งเป็นหนึ่งในเมืองของแคว้นสิบสองจุไทเดิม ชาวผู้ไทจึงได้อพยพหลบหนีการเกณฑ์ทหารของฝรั่งเศส เข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง

ไทดำ หรือ ผู้ไทดำ เป็นกลุ่มไท ชน กลุ่มหนึ่ง ที่เรียกตนเองว่า ไท หรือ ไต โดยมีคนเรียกชื่อต่าง ๆ หลายชื่อ เช่น ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง ลาวซงดำ ผู้ไทยดำ ผู้ไตซงดำ ไทยทรงดำ ไทยโซ่งดำ แต่คำว่า “ไทดำ” จะเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย คำว่า “โซ่ง” น่าจะเป็นหน่วยการปกครองอย่างหนึ่ง โดยมีเชียงอยู่ในสุด รอบนอกออกมาเป็นเวียง และรอบนอกสุดเป็น “โซ่ง” ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านประมาณ 5-10 หมู่บ้าน เวียงจะแบ่งออกเป็น 4 โซ่ง ไทยทรงดำเดิมเรียกว่า “ไทดำ” อพยพมาจากเมืองล่อ เลยเมืองแกซึ่งเป็นชื่อเก่าของเมืองเดียนเบียนฟู อยู่สิบสองจุไท เมื่ออพยพเดินทางมาประเทศไทย มีคนถามว่ามาจากไหน ไทดำก็จะตอบว่า “มาจากโซ่งไต” จึงเรียก “ไทยดำ” ว่า “ไทยโซ่ง” และปรับเปลี่ยนมาเป็น “ไทยทรงดำ” (SAC ,2563)

ม.ศรีบุษรา (2530) ได้กล่าวว่า ไทยทรงดำ หรือไทยดำมีถิ่นฐานอยู่ที่ประเทศจีนตอนกลาง ซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของชนเผ่าไท ไทดำอาศัยอยู่ทั่วไปตั้งแต่มณฑลกวาสี ยูนนาน และบริเวณลุ่มแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในแคว้นตังเกี๋ย ต่อมาคนไทได้อพยพลงมาทางใต้ ไทดำได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บริเวณแม่น้ำอู ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลบรรจบกับแม่น้ำโขงที่หลวงพระบางในแคว้นสิบสองจุไท ซึ่งมีเมืองแกหรือ ปัจจุบัน คือ เมืองเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม เป็นเมืองหลวงและเป็นหัวเมืองฝ่ายเหนือ บริเวณนี้อยู่ตอนเหนือของราชอาณาจักรลาว ใกล้เขตแดนเวียดนามเหนือ นอกจากเมืองแกแล้ว บริเวณที่ไทดำอาศัยอยู่ ได้แก่ เมืองควาย เมืองดุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด เมืองซาง และ รวมเมืองที่ผู้ไทชาวอาศัยอยู่อีก 4 เมือง รวมทั้งหมดเป็น 12 เมือง จึงเรียกว่า เมืองสิบสองผู้ไท หรือ สิบสองเจ้าไท และกลายมาเป็น สิบสองจุไท

คนไทยเรียกเรียกชาวไทดำว่า ลาวโซ่ง โซ่งนั้นน่าจะมาจากคำว่า ชวง หรือ ช่ง ซึ่งเป็นภาษาไทดำ แปลว่ากางเกง เพราะชาวไทดำเหล่านี้สวมกางเกงสีดำ

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครั้นพระองค์ทรงไปตีกรุงเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2322 พระองค์ทรงได้กวาดต้อนชาวไทดำที่อพยพมาจากสิบสองจุไท ส่งไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี และต่อมาในปี พ.ศ. 2335 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและในปี พ.ศ. 2381 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ก็ทรงยกทัพไปตีเวียงจันทน์ และได้กวาดต้อนชาวไทดำมาอีก ซึ่งในปัจจุบันตั้งถิ่นฐานกระจายกันอยู่ในพื้นที่หลายจังหวัด เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี พิจิตร พิษณุโลก กาญจนบุรี ลพบุรี สระบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันเรียกคนเหล่านี้ว่า ชาวไทยโซ่ง

พิสุจน์ (2555) ให้ข้อมูลไว้ว่า จากเอกสารชีวประวัติของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี กล่าวว่าคุณเคยได้รับการโปรดเกล้าฯ จากรัชกาลที่ 5 ให้เป็นแม่ทัพไปปราบกบฏจีนฮ่อที่มารบกวนหัวเมืองฝ่ายเหนือ ในแคว้นสิบสองจุไทยของชาวผู้ไทซ่งดำ ครั้งนั้นได้มีการเกณฑ์ทหาร ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง จากจังหวัดเพชรบุรีไปช่วยรบ ทหารไทยทรงดำจากเพชรบุรียืนยันว่าได้พบญาติๆที่แคว้นสิบสองจุไทยซึ่งมีเมืองแกลงเป็นศูนย์กลางด้วย และก็อาจจะชวนกันมาอยู่เพชรบุรีด้วยก็ได้ เรื่องต่างๆเหล่านี้จึงช่วยยืนยันได้มั่นคงขึ้นว่า ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำเมืองเพชรบุรี มาจากแคว้นสิบสองจุไทยแน่นอน มีชาวลาวโซ่งที่เพชรบุรีกลุ่มหนึ่งต้องการกลับไปสู่ถิ่นฐานเดิมในแคว้นสิบสองจุไทย จึงรวบรวมญาติพี่น้อง อพยพขึ้นเหนือไปเรื่อยๆ ติดตามที่ไหนก็ตั้งพักทำไร่นาหาเสปียง พอหมดฤดูฝนก็เดินทางต่อไป จนกระทั่งคนรุ่นผู้ใหญ่ล้มตายไประหว่างทาง ลูกหลานรุ่นหลังก็เกิดความท้อแท้หมดกำลังใจที่จะเดินทางต่อไป จึงตกค้างไปตามระยะทาง พวกที่เดินทางได้ไกลสุดก็แค่เพียงจังหวัดพิจิตรและพิษณุโลก ที่เหลือจึงตกค้างตั้งหลักแหล่งอยู่ แถบจังหวัดสุโขทัยจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดนครปฐม เป็นต้น

ลาวโซ่ง หรือไทยทรงดำ จากเพชรบุรีจึงมาอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีตั้งเช่นที่อำเภออุทุมพร อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า และอำเภอสองพี่น้อง ดังกล่าวมาในตอนต้นๆ

ลุงสง่าง แสงอรุณ ชาวไทยทรงดำ บ้านดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง ได้เล่าไว้ว่าบรรพบุรุษของท่านอพยพมาจากบ้านท่าแร่ จังหวัดเพชรบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 6 นามสกุลของชาวไทยทรงดำมักจะแสดงถิ่นฐานเดิมของเขา เช่น เชื้อเพชร แร่เพชร เชื้อหนองปรัง เป็นต้น

นุกูล ชมภูนิช (2538 : 6) กล่าวว่า ไทยทรงดำ หรือ โซ่ง หรือลาวโซ่ง รู้จักกันในนามของผู้ไทดำ ซึ่งอพยพมาจากแคว้นสิบสองจุไท ตั้งบ้านเรือนที่เมืองเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2322 สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีและอพยพมาอีกระยะหนึ่ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 และเรียกกลุ่มชนเหล่านั้นว่า โซ่ง หรือ ซ่ง ความจริงแล้วชนกลุ่มนี้ไม่ใช่คนลาวในประเทศลาว แต่เป็นชาวไต หรือไทดำ ที่มีถิ่นฐานอยู่ทางเมืองแกลงในแคว้นสิบสองจุไทตอนเหนือของเวียดนาม สาเหตุที่มาอยู่ในเมืองไทยนั้นเนื่องมาจากเมื่อครั้งแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าฯให้พระยามหากษัตริย์ศึกยกกองทัพไปปราบเวียงจันทน์ ได้กวาดต้อนครอบครัวไทดำในเมืองแกลงมาด้วยทรงโปรดเกล้าฯให้อพยพครอบครัวไทดำไปตั้งหลักแหล่งที่เมืองเพชรบุรีตั้งแต่บัดนั้นมา ชาวพื้นเมืองเห็นว่าเป็นผู้ที่เดินทางมาจากเวียงจันทน์ประเทศลาว จึงเข้าใจว่าเป็นชาวลาว ชาวไทดำเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกนั้นตั้งหลักแหล่งอย่างมั่นคงที่หมู่บ้านหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นบริเวณป่าที่ตอนต่อมาได้กระจายไปยังต่างจังหวัด เช่น ราชบุรี นครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร

ถิ่นดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำนั้นอยู่ในเขตอากาศค่อนข้างหนาวมาก่อน ที่ยอดจั่วมีการประดับด้วยไม้แกะสลักเป็นกิ่งคล้ายเขากวางไขว้กัน เรียกว่า ขอกูด ใต้ถุนบ้านจะเปิดโล่ง สำหรับเป็นที่ทอผ้า ตำข้าว สีข้าว เลี้ยงหมูและเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา มุมหนึ่งของเสาบ้านจะเป็นที่เช่นไหว้ผีเรือนทุกๆ 5 และ 10 วัน เรียกว่าปาดตง โดยมีชั้นน้ำและขามข้าววางอยู่เป็นประจำ สิ่งก่อสร้างคู่กับบ้านของไทยทรงดำคือ ยุงข้าว

จังหวัดเพชรบุรี นับตั้งแต่ปี 2321 จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นดินแดนแห่งแรกในประเทศไทย ที่ชาวไทยดำใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหลังจากมีการอพยพย้ายถิ่นฐานที่ตั้งมาจากเมืองแกลง แคว้นสิบสองจุไท โดยปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอเตียนเปียนฟู ประเทศเวียดนาม พบว่าในจังหวัดเพชรบุรีมีการแผ่ขยายแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวไทยดำกระจายออกไปตามพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย ตลอดระยะเวลาของการเพาะบ่มความเชื่อ ความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ดินแดนที่รายล้อมด้วยธรรมชาติ ซึ่งมีปัจจัยหลักที่นำไปสู่กระบวนการเกิดความเชื่อ นำมาซึ่งการแสดงออกผ่านรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม ที่ชาวไทยดำยึดถือและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ท่ามกลางการอยู่อาศัยในสังคมไทย ดินแดนแห่งเมืองพุทธ จึงเกิดการซึมซับและหลอมรวมศาสนาเข้ากับความเชื่อ นำพาไปสู่วิวัฒนาการ ความเชื่อ ความศรัทธา

วีรพงษ์ รามางกูร (2559) กล่าวว่า เมื่อ 4-5 ปีก่อนไทดำที่อำเภอเขาย้อย อำเภอเมือง อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นชนเผ่าเผ่าหนึ่งที่ตัวเขาไม่เรียกตัวเองว่า “ลาว” แต่จะเรียกตัวเองว่า “ไท” เหมือนๆ กับ “ไทหลวง” หรือ “ไทใหญ่” ที่เขาเรียกตัวเองว่า “ไทดำ” ก็เพราะชนเผ่านี้แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ ย้อมด้วยเขม่าไฟที่ติดกันหม้อ ไกลๆ กับชนเผ่าไทดำก็เป็นไทแดงและไทขาว เนื่องจากนุ่งห่มเครื่องแต่งกายสีแดงและสีขาว ไทดำนี้ มีภาษาพูดของตนเองแต่ก็เป็นภาษาตระกูลไทยลาว เหมือนกันจึงนับว่าเป็นชนเผ่าไทยลาวอย่างเดียวกับพวกเรานี้เอง แต่คนไทยซึ่งไม่รู้คำลาวหรือคำไตกลับไปเรียกเขาว่า “ลาวโซ่ง” ความจริงคงจะเป็นคำที่ย่อมาจากคำว่า “ลาวโซ่งดำ” คำว่า “โซ่ง” ในภาษาลาวแปลว่า “กางเกง” ทุกวันนี้คนอีสานก็ยังเรียกกางเกงว่าโซ่ง ถ้าจะเรียกให้ถูกก็ควรจะเรียกว่าไทโซ่งดำ หรือไทชุดดำ เพราะ ไทดำเขาปฏิเสธว่าเขาไม่ใช่ลาว แต่เขาเป็นไตเวลาไตหรือไทดำพบกับคนลาวเขาจะถามกันว่า “มึงเป็นลาวหรือเป็นไท” นักวิชาการคนไทยบางคนไปกันใหญ่ไปเรียกเขาว่า ลาวทรงดำ ซึ่งไม่ได้มีความหมายอะไรเลย เพลงยอดฮิตของไทดำก็คือ “เพลงไทดำรำพัน” นักร้องยอดนิยมของไทดำก็คือ สมัย อ่อนวงศ์ ชาวไทดำจากเขาย้อยเพชรบุรี จึงเป็นชาวไทยดำที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองแกลง หรือเมืองแกลง แคว้นสิบสองจุไท ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ติดพรมแดนเวียดนามตอนเหนือใกล้กับพรมแดนจีน ในสมัยที่ขบวนการเวียดมินห์ นำโดยอดีตประธาน โฮ จิ มินต์ นายพลโว เหวียน ยาบ ได้นำกองทัพไปปิดล้อม

เดียนเวียนฟู ทำยุทธการเอาชนะกองทัพฝรั่งเศส สามารถจับเชลยศึกฝรั่งเศสได้ถึงกว่า 400 นาย ความจริงแล้วศึก เดียนเบียนฟู ความจริงน่าจะเรียกว่าศึก “เมืองแถน” เพราะดินแดนอาณาเขต พรหมแดนลาวเวียดนามตรงนั้นเป็นดินแดนของชาวไทดำ

2.2 เอกสารเกี่ยวกับผืนผ้า

ผ้าถูกใช้เป็นเครื่องมือในชีวิตประจำวัน ใช้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต ไม่ว่าจะรอนั่ง รอนอน ปูคลุม ผ้าที่ใช้ในตอนเกิด ได้แก่ ผ้าอ้อม ผ้าเจียลูก หรือผ้าตุ้มลูก (ผ้าห่อลูกผูกติดกับหลังของแม่ พ่อ หรือพี่) เสื้อ หมวก เบาะ และอื่น ๆ ใช้ในการเจริญขึ้นเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่ เช่น ผ้าซิ่น โสร่ง ผ้าเปียว (ผ้าโพกหัว) ผ้าเบี่ยง (ผ้าสบ/ผ้ากราบพระ) ผ่ากั้ง (ผ้ามานก้นหน้าห้อง) ผ้าปู ฟูก หมอน ย่อม และอื่น ๆ ใช้ในการเจ็บไข้ ซึ่งคนไทยมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดอาการเจ็บไข้ได้ป่วยจะไปหาหมอ หรือ มด ให้ช่วยประกอบพิธีรักษาอาการเจ็บป่วย ตามความเชื่อของชนเผ่าผ้าที่ใช้ได้แก่ ผ้าซิ่นของมด (มดอาจเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้ แต่หมอต้อ เป็นเพศชายเท่านั้น) ผ้าโพกศีรษะของหมอ ผ้าปูรอง หมวก เสื้อ ถุงมด ย่อมหมอ เป็นต้น แม้เมื่อคราว เสียชีวิตก็ยังต้องใช้ผ้าในการประกอบพิธีศพเป็นจำนวนมาก เช่น ผ้าปกหน้าศพ ผ้าเวียนโลง และ ผ้าประดับงานศพ ผ้าที่ใช้ในการพิธีรักษาอาการเจ็บป่วยและในพิธีศพนี้รวมเรียกว่า ผ้าใช้ในพิธีกรรม ส่วนผ้าที่ใช้ในการเกิดและการแก่

ผืนผ้าทอของกลุ่มคนไท เป็นแหล่งที่บรรจุไว้ซึ่งสัญลักษณ์ ความหมาย สาร และโลกทัศน์ ส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนพูดภาษาไทย-กะได ทั้งที่มีถิ่นฐานในปัจจุบันอยู่ไกลกัน โดยคนไทยและคนลาวเท่านั้นที่มีประเทศของตนเอง มีเอกราช มีภาษาและ วัฒนธรรมที่เป็นกระแสหลักของประเทศ คนไทกลุ่มย่อยอื่น ๆ มีสถานภาพเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน การติดต่อเดินทางของคนไทไปสู่ศูนย์กลางเมืองใหญ่เป็นเรื่อง ยากลำบาก เพราะนอกจากความทุรกันดารของเส้นทาง ความยากจน ยังมีเรื่องความต่างของภาษาอีกด้วยที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงวัฒนธรรมใหม่ให้ช้าลง คนไทจึงยังคงอัตลักษณ์ด้านภาษาและ วัฒนธรรมได้หลายประการ มีการหยิบยืม แลกเปลี่ยน ผสมกลมกลืน และธำรงรักษาอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของตนไว้ในระดับหนึ่ง

แต่เดิมชาวไทดำจะผลิตผ้าฝ้ายและผ้าไหมเพื่อใช้เองในครอบครัว เป็นการผลิตแบบครบวงจร ซึ่งผลิตควบคู่กับการประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา ชาวไทดำมีความรู้เรื่องการผลิตผ้าฝ้ายและผ้าไหม จากการถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนปัจจุบัน เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลง

จากเดิมที่ซึ่งเคยเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเองเปลี่ยนเป็นสังคมแบบซื้อขายการแสวงหาและการผลิตเสื้อผ้า

เครื่องแต่งกายและเครื่องนุ่งห่มก็เปลี่ยนแปลง ด้วยวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าสามารถซื้อหาได้จากตลาดปัจจุบัน จึงไม่นิยมผลิตเส้นใยเอง แต่จะใช้เส้นใยสังเคราะห์ที่เรียกว่า ด้ายโทเร มาทอเป็นผ้าแทน ทั้งนี้เนื่องจากเนื่องมาจากการนำเส้นใยไหมหรือเส้นใยฝ้ายมาทอผ้า นั้นมีกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิต

ในปัจจุบัน ต้องทุ่มเทเวลาไปกับการทำไรนาของตนเอง หากจำเป็นต้องใช้ผ้าไหม ชาวไทดำจะซื้อจากแหล่งอื่น ๆ เช่นตลาด ผ้าไหมที่ขายตามเทศกาลงานต่าง ๆ ชาวไทดำเมื่อว่างจากการทำไรนาและเริ่มจะเข้าสู่ฤดูหนาวจะนิยมทอผ้าห่มด้วยผ้าฝ้าย โดยซื้อฝ้ายสำเร็จรูปจากตลาดเพื่อนำมาทอเป็นผ้าห่ม แล้วจะนิยมทอด้วยฝ้ายสีเข้มด้วย สีเข้มสามารถกักเก็บความร้อนได้ดีกว่าผ้าไหมสีอื่น ๆ เมื่อทอเสร็จจะนำมาเย็บเป็นผืนหนาใหญ่ใสนวมหนาบางตามต้องการนอกจากนั้นจะทอผ้าซิ่น ผ้าเปียวไว้ใช้ในครอบครัว ลวดลายที่ใช้ในการทอผ้า เช่น ลายดอกผักแว่น ลายนาค ลายแดงโม เป็นต้น ซิ่น ลวดลายทางวัฒนธรรมผ่านเครื่องแต่งกายของสตรีชาวไททรงดำ ซิ่นในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน บางกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นกรรมวิธีการถักทอ การย้อมสี ลวดลายต่าง ๆ ในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเองก็มีซิ่นที่เป็นอัตลักษณ์แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่ถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

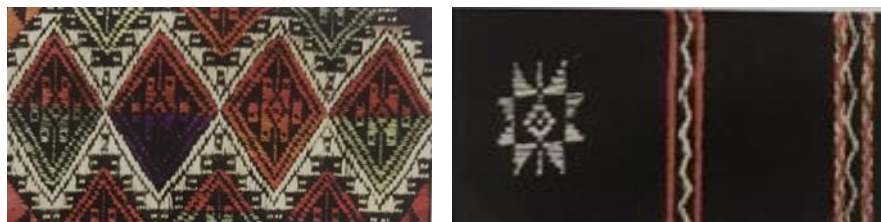
ซิ่น หรือ (ซิ่นไททรงดำ) มีกรรมวิธีการทอด้วยความประณีตสวยงามโดยใช้ด้ายสีดำหรือสีเข้มเป็นพื้น โดยตัวซิ่นนั้นจะประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น อย่างไรก็ตามผ้าทอของชาวไททรงดำ มีด้วยกันหลายชนิดไม่ว่าจะเป็น ผ้าซิ่นลายแดงโม นางหาญ ซึ่งซิ่นนางหาญนี้นิยมทอกันในกลุ่มไท-ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในจังหวัดเลย เนื่องจากมีชาวไททรงดำอาศัยอยู่ ผ้าทอชนิดต่อมา คือ ผ้าฝ้าย ผ้าตีนซิ่นและผ้าไหม ซึ่งการทอผ้ามีความเป็นมาควบคู่กับประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมาโดยตลอด รวมไปถึงลวดลาย ต่าง ๆ ที่ถูกเสกสรรขึ้นอย่างสวยงามวิจิตร อาทิ ลายแดงโม ลวดลายทางพฤกษา และสัตว์ต่าง ๆ ตามคติความเชื่อของชาวไททรงดำ ฯลฯ

ชิ้นผืนนี้ ไทแดงหรือลาวน้อย ได้มาจากเมืองเดียนเบียนฟู หรือเมืองแกง ประเทศเวียดนาม อายุผ้าประมาณ 80 ปี ตัวชิ้นทำจากผ้าแพรจีน ตีนชิ้นจกด้วยไหมเป็นลวดลายรูปคนครึ่งกบยืนอยู่บนหลังสีหราช ตัวมอม และนาค เป็นต้น **ที่มา** : หนังสือเกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า

ถุงฝีมัดของชาวไทดำ ในเวียดนาม ทอจากฝ้ายด้วยเทคนิคขีด ประดับเขี้ยวหมูป่าจำนวน 3 เขี้ยว อายุประมาณ 100 ปี **ที่มา** : หนังสือเกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า

ผ้าเปี้ยว หรือ ผ้าโพกหัวของไทดำ ในเวียดนาม ผ้าพื้นทอจากฝ้าย ใช้เทคนิคจกด้วยไหมเป็นลวดลาย **ที่มา** : หนังสือเกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า

ลวดลายดังกล่าวที่ถูก ตัด ปัก ปะ และเย็บประดับลงบนเสื้อผ้า และข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ล้วนเป็นผลงานทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไททรงดำโดยบ่งบอกความเป็นมาในอดีต การโยกย้ายถิ่นฐาน และโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำอีกด้วย

ผ้าทอของคนไทยนั้นมีลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายคนครึ่งกบ ลายช้าง ลายตัวมอม (ครึ่งช้างครึ่งม้า) หลายตัวมอม (ครึ่งกวางครึ่งม้า หรือกวางหน้ายาว) ลายนาค (หรือมีชื่ออื่นอีก เช่น มังกร เจ็อก งู เอื้อ หลวง) ลายช้างหงส์ (ครึ่งช้างครึ่งหงส์) และลายนกอื่น ๆ มีหลากหลายหลายเช่น นกกินน้ำรวม ตัน ลายนกหมู่ นกคาบ นกแม่เหล็ก ลายม้า ลายสิงโตมิงวงหรือสีหราช (ครึ่งสิงห์ครึ่งช้าง) ลายขอ ลายดอกกุตุ ลายดอกแก้ว ลายดอกจัน สร้อยสา ฯลฯ (แพททรีเซีย ซีสมาน แน่นหนา, วิถี พานิชพันธ์ 2536 : 31 ; ดวงเดือน บุญยะวง 2536 : 57 ; วิถี พานิชพันธ์ 2547 : 51 – 52 ; Lind S. McIntosh 2005: 81) ลายพวกนี้เป็นลายดั้งเดิม ส่วนหนึ่งเป็นลายรูปสัตว์ตามตำนานและความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีลายรูปวัดเขาพระสุเมรุ และผ้าพระบฏ ซึ่งเป็นลายประดิษฐ์ขึ้นหลังจากคนไทยบางกลุ่มได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาแล้ว เช่น ในกลุ่มคนไทย ลาว ไทใหญ่ ลื้อ ฯลฯ เป็นต้น ลวดลายบนผ้าทอของคนไทที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นตัวอย่างของการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้ทอเมื่อได้รับอิทธิพลแบบใหม่คือพระพุทธศาสนาเข้ามาในสังคม เพราะแต่ดั้งเดิมก่อนที่คนไทรับนับถือพุทธศาสนา คนไทยมีความเชื่อเรื่องขวัญ ผีบรรพบุรุษ และอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงปรากฏรูปสัญลักษณ์บนผืนผ้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ หากแบ่งลวดลายในผ้าทอของคนไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มลวดลายดั้งเดิม และกลุ่มลวดลายประดิษฐ์ใหม่ ตามจินตนาการของผู้ทอ ในกลุ่มลวดลายดั้งเดิมนั้นมีการสืบทอดต่อกันมาผ่านการเรียนรู้ สั่งสอน ฝึกหัด เป็นความรู้และทักษะจากรุ่นสู่รุ่นสืบทอดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ โดยมีลัทธิความเชื่อบางประการเป็นเครื่องกำกับ ดังมีข้อห้ามหรือชะล้าหลายประการเกี่ยวกับการทอผ้า (สุนัย ณ อุบล และคณะ 2536 : 50 – 51) อย่างไรก็ตามอาจมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบ้างเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม แต่โครงสร้างของลายนั้นคงยังมีอยู่ และกลายเป็นอัตลักษณ์ของผ้าที่ทำให้รับรู้ได้ในระดับหนึ่งว่าผ้าทอผืนนี้เป็นผ้าทอของกลุ่มใด ผ้าทอจึงเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ที่ได้บรรจุสัญลักษณ์ ความหมาย สาระ และนำโลกทัศน์ในสังคมที่ผู้ทอนั้นดำรงอยู่

การแต่งกายของไทยทรงดำ ผู้ชายจะใส่กางเกงขาสั้นปลายขาแคบเรียวยาวแคบปิดเข้า ขอบกางเกงเอวกว้างแบบกางเกงจีน การตัดเย็บคล้ายกางเกงจีน เรียกว่า ส้วงขาตันหรือ ส้วงก้อม และใส่เสื้อฮิชาย เป็นเสื้อชุดใหญ่หรือชุดพิเศษ สำหรับงานในพิธีโดยเฉพาะ เช่น ใช้ในการประกอบพิธีเสนเรื่อน แต่งงาน งานศพ ตัดเย็บด้วยด้ายสีดำ ประดับตกแต่งด้วยเศษผ้าไหมชิ้นเล็กๆ สีแดง ส้ม ขาว

เขียว ตรงสาบชายเสื้อ ปลายแขนและใต้รักแร้การแต่งกายของผู้หญิงจะสวมผ้าซิ่น เป็นผ้าถุงสีดำ พื้นมีลายสีขาขนาดเล็กๆยาวตามแนวตั้ง ทอด้วยเส้นด้ายสีดำสลับสีขาวหรือสีฟ้าอ่อน เสื้อกั๊อมหญิง เป็นเสื้อแขนยาวทรงกระบอก ตัวเสื้อเย็บเข้ารูป คอตั้งผ่าหน้าตลอดติดกระดุมเงินถี่ๆเรียง 10 เม็ด ใช้ในโอกาสต่างๆทั้งในบ้านและนอกบ้าน การเดินทาง งานรื่นเริงและเป็นเสื้อประจำตัวของผู้หญิงเสื้อฮี เป็นเสื้อคลุมยาวถึงเข่า แขนยาวกว้าง คอแหลม ไม้ผ่าไหล่ สวมศีรษะเวลาใช้ เสื้อฮีใช้ในพิธีสำคัญ เช่น งานศพของญาติสามี งานแต่งงาน เสนเรือนบ้านตัวเอง ฟ้อนแคน โยนลูกช่วงของหนุ่มสาว

เสื้อฮีผู้หญิง ไว้สำหรับผู้หญิงไทดำที่ใส่ในพิธีกรรม ด้านที่ประดับด้วยแถบผ้าสีเหลือง สีแดง จะใส่เมื่อเสียชีวิต ส่วนด้านที่มีสีดำล้วน ใช้ใส่ไปงานพิธีกรรมทั่วไปของชนเผ่า

ที่มา : หนังสือเกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า

เสื้อฮีสำหรับผู้หญิงไทดำในเวียดนามอีกหนึ่งแบบ ทำจากผ้าฝ้าย ด้านในตัวเสื้อประดับด้วยผ้าไหมสลับลีต่าง ๆ ใช้เทคนิคตัดปะและปัก ส่วนด้านนอก แขนเสื้อประดับด้วยแถบผ้าสีแดง ขอบคอเสื้อประดับด้วยกระจุกด้วยเทคนิคตัดปะ **ที่มา** : หนังสือเกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า

เสื้อฮีผู้ชาย ในประเทศเวียดนาม มีลักษณะเหมือนเสื้อฮีของชาวไทยทรงดำ ที่เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ประเทศไทย ตัวเสื้อทำจากผ้าทอ ด้านนอกกริบสาบเสื้อใช้เทคนิคปัก ด้านในใช้เทคนิคตัดปะ ปักด้วยไหม ประดับกระจุก **ที่มา** : หนังสือเกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า

เสื้อผ้ากับความเชื่อ พิธีกรรม และศาสนา

สุมิตร, อนุชา, เทียมจิตร (2553) ได้ให้ข้อมูลผ่านหนังสือ “หนังสือเกิด แก่ เจ็บตาย วิถีไทในผืนผ้า” อธิบายไว้ว่า ผ้าทอของคนไทยนั้นมีลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายคนครึ่งกบ ลายช้าง ลายตัวมอม (ครึ่งช้างครึ่งม้า) หลายตัวม้อน (ครึ่งกวางครึ่งม้า หรือกวางหน้ายาว) ลายนาค (หรือมีชื่ออื่นอีก เช่น มังกร เงือก งู เอื้อ หลวง) ลายช้างหงส์ (ครึ่งช้างครึ่งหงส์) และลายนกอื่น ๆ มีหลากหลายหลายเช่น นกกินน้ำรวมต้น ลายนกหมู่ นกคาบ นกแม่เหล็ก ลายม้า ลายสิงโตมิงวงหรือสีหราช (ครึ่งสิงห์ครึ่งช้าง) ลายขอ ลายดอกกุศด ลายดอกแก้ว ลายดอกจัน สร้อยสา ฯลฯ (แพททีเซีย ซีสมแมน แน่นหนา, วิถี พานิชพันธ์ 2536 : 31 ; ดวงเดือน บุญยะวง 2536 : 57 ; วิถี พานิชพันธ์ 2547 : 51 – 52 ; Lind S. McIntosh 2005: 81) ลายพวกนี้เป็นลายดั้งเดิม ส่วนหนึ่งเป็นลายรูปสัตว์ตามตำนานและความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีลายรูปวัดเขาพระสุเมรุ และผ้าพระบฏ ซึ่งเป็นลายประดิษฐ์ขึ้นหลังจากคนไทยบางกลุ่มได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาแล้ว เช่น ในกลุ่มคนไทย ลาว ไทใหญ่ ลื้อ ฯลฯ เป็นต้น ลวดลายบนผ้าทอของคนไทที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานี้ เป็นตัวอย่างของการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้ทอเมื่อได้รับอิทธิพลแบบใหม่คือพระพุทธศาสนาเข้ามาในสังคม เพราะแต่ดั้งเดิมก่อนที่คนไทรับนับถือพุทธศาสนา คนไทยมีความเชื่อเรื่องขวัญ ผีบรรพบุรุษ และอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงปรากฏรูปสัญลักษณ์บนผืนผ้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อใน

คนไทมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษและอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยจะไปหา “มด” (อาจเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้) หรือ “หมอ” (ต้องเป็นเพศชายเท่านั้น) ให้ช่วยประกอบพิธีรักษาอาการเจ็บป่วยตามความเชื่อของชนเผ่า ซึ่งผ้าที่ใช้ได้แก่ ผ้าซิ่นของมด ผ้าโพกศีรษะ ถุงมด เป็นต้น ผืนผ้าทอของกลุ่มคนไท เป็นแหล่งที่บรรจุไว้ซึ่งสัญลักษณ์ ความหมาย สาร และโลกทัศน์ ส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนพูดภาษาไทย-กะได ทั้งที่มีถิ่นฐานในปัจจุบันอยู่ไกลกัน โดยคนไทยและคนลาวเท่านั้นที่มีประเทศของตนเอง มีเอกราช มีภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นกระแสหลักของประเทศ คนไทกลุ่มย่อยอื่น ๆ มีสถานภาพเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน การติดต่อเดินทางของคนไทไปสู่ศูนย์กลางเมืองใหญ่เป็นเรื่องยากลำบาก เพราะนอกจากความทุรกันดารของเส้นทาง ความยากจน ยังมีเรื่องความต่างของภาษาอีกด้วยที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงวัฒนธรรมใหม่ให้ช้าลง คนไทจึงยังคงอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมได้หลายประการ มีการหยิบยืม แลกเปลี่ยน ผสมกลมกลืน และธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ในระดับหนึ่ง

อำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ หากแบ่งลวดลายในผ้าทอของคนไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มลวดลายดั้งเดิม และกลุ่มลวดลายประดิษฐ์ใหม่ ตามจินตนาการของผู้ทอ ในกลุ่ม

ลวดลายดั้งเดิมนั้นมีการสืบทอดต่อกันมาผ่านการเรียนรู้ สั่งสอน ฝึกหัด เป็นความรู้และทักษะจากรุ่นสู่รุ่นสืบทอดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ โดยมีลัทธิความเชื่อบางประการเป็นเครื่องกำกับ ดังมีข้อห้ามหรือชะล่ำหลายประการเกี่ยวกับการทอผ้า (สุนัย ฌ อุบล และคณะ 2536 : 50 – 51)

ผี ความเชื่อ ความศรัทธาของชาวไทยดำเกี่ยวกับผี ว่าด้วยเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีพลังเหนือธรรมชาติ มีการจำแนกอำนาจลึกลับนี้ออกเป็น ผีดีและผีไม่ดี ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้มีความนึกคิดที่ดีพบว่ากลุ่มผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมมีความแตกต่างไปจากกลุ่มผ้าใช้ในชีวิตประจำวันตรงที่ลายคนครึ่งกบ

ผ้าที่ใช้ในพิธีกรรม พบว่ามีลายครึ่งกบ ลายสีหราช ลายตัวมอม ลายนกแม่เหล็กและลายนาค เช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกันตรงที่ลายคนครึ่งกบ โดยลายรูปคนครึ่งกบจะมีนิ้วมือครบทั้ง 5 นิ้ว และยืนอยู่บนหลังสีหราช ที่ส่วยใหญ่ลายครึ่งคนครึ่งกบที่ยืนบนหลังตัวมอมจะมีนิ้วมือ 1-4 นิ้วเท่านั้น เนื่องจากพิธีกรรมของคนไทยนั้นเกี่ยวข้องกับผีชนิดต่าง ๆ ตามความเชื่อดั้งเดิม สีหราชเป็นภาพแทนของสิงโตและช้าง เป็นภาพแทนความยิ่งใหญ่ จึงเป็นลายสำคัญที่ถูกเก็บรักษาไว้ควบคู่กับการประกอบพิธีกรรมรักษาอาการเจ็บป่วย ที่กลุ่มคนพูดภาษาตระกูลไท-กะไตเชื่อว่าเกิดจากผี ปราภฏ เป็นลายสีหราชกับครึ่งคนครึ่งกบ 5 นิ้วบนผ้าในพิธีศพเพื่อเป็นอำนาจปกป้องคนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่ ผีไม่ให้มารบกวนบุตรหลานที่มีชีวิตอยู่ได้ ลายตัวมอมน่าจะนิยมทอกันในกลุ่มคนพูดภาษาไท-กะไตที่อาศัยอยู่ในลาวและบริเวณรอยต่อชายแดนลาว-เวียดนาม

จากแฟนเพจ ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไตดำโบราณ (2563) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า กระดุม ที่เราเห็นและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทยดำ ไทยทรงดำ ลาวโซ่ง ในประเทศไทยและได้รับความนิยมจากวัฒนธรรมใกล้เคียงนำไปใช้โดยแพร่หลาย เป็นภูมิปัญญาของชาวบรรพบุรุษของชาวผู้ไทดำในอดีตที่ได้นำความเป็นวิถีที่อยู่กับธรรมชาติมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงได้เกิดเป็นกระดุมที่เราเห็นเรียกว่ากระดุม"ดอกผักบุ้ง"หรือลายดอกผักบุ้ง หมายถึงความเจริญรุ่งเรือง/งอกงามมั่งคั่งมั่งมี/อดทนแข็งแกร่ง ฉะนั้นในประเทศไทยจึงได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันจึงเห็นกระดุมเสื่อทำในประเทศไทยนิยมใช้กระดุมเสื่อลายดอกผักบุ้ง ขยายความคำว่าลายดอกผักบุ้ง มีหลายท่านสงสัยว่า มันเป็นส่วนไหนหรือตรงไหนของ"ดอกผักบุ้ง" จริงๆแล้วส่วนที่นำมาเป็นแบบนี้เป็นส่วนที่เรียกว่า ผล ดังในภาพที่นำมาให้ชม จะมีลักษณะผลเหมือน กระดุม ซึ่งในภาษาไทยดำจะเรียกกระดุมเสื่อ ว่า "มะเสื่อ" ซึ่งคำว่า"มะ" จะแปลได้ว่า ผล/เม็ด จะเห็นได้ว่าที่มาของต้นแบบคือ ผล ของผักบุ้งแต่นำส่วนดอกมาเรียกกันในรุ่นต่อมา แต่อย่างไรก็แล้วแต่มันก็มาจากพืชชนิดเดียวกัน ที่นิยมใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน

กระดุม เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทดำ

ที่มา : [facebook.com/people/ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไตดำโบราณ](https://www.facebook.com/people/ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไตดำโบราณ)

จากที่ศึกษาหาข้อมูล และได้เห็นของเก่าโบราณ กระดุมดอกผักบุ้ง มีทำในยุคแรกที่สืบค้นได้พบว่า เป็นไม้แคะลักษณะคล้าย ผลของผักบุ้ง จะพบได้ว่าเป็นไม้ มะเกลือ/ไม้มะขาม/ไม้ประดู่ เป็นต้น หรืออาจจะมีไม้ต่างหรือไม้เนื้อก็เป็นไปได้

จนมาถึงยุคปัจจุบันนี้ ทักษะขั้นสูงก็ใช้การขึ้นรูปเป็นเม็ดมีลายในตัวดังที่เห็นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแต่ เห็นได้ว่าการใช้กระดุมของชาวไทดำ ก็ยังคงมีการนิยมการใช้กระดุมลายนี้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ลวดลายอาจจะเปลี่ยน ได้แล้ววิธีการทำเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่เอกลักษณ์ความหมายยังคงความเป็นที่โดดเด่นไว้เฉพาะตัว ตามเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยทรงดำ จนถึงปัจจุบัน

คนไทยมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษและอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยจะไปหา “มด” (อาจเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้) หรือ “หมอ” (ต้องเป็นเพศชายเท่านั้น) ให้ช่วยประกอบพิธีรักษาอาการเจ็บป่วยตามความเชื่อของชนเผ่า ซึ่งผ้าที่ใช้ได้แก่ ผ้าชิ้นของมด ผ้าโพกศีรษะ ถุงมด เป็นต้น

การพันผ้าเปี้ยว ที่มา : <https://vowworld.vn/th->

วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเผ่าไทดำจะถือว่า ผ้าเปี้ยวเป็นตัวชี้วัดความเป็นกุลสตรีของผู้หญิง ผ้าเปี้ยวเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งตัวที่ช่วยเสริมความงามให้ชาวไทดำภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ในด้านจิตใจ ผ้าเปี้ยวเป็นของที่ระลึก ของแทนใจที่ผู้หญิงมอบให้คนรักเพื่อบอกความรักความในใจของเธอ ส่วนด้านความเชื่อผ้าเปี้ยวใช้เป็นของไหว้ในพิธีขอขมา พิธีบวงสรวงผีบ้านผีแม่ ใช้ประกอบพิธี เช่น ปันแพะ พิธีเช่นบ้านเช่นเมือง และที่น่าสนใจคือใช้ในพิธีศพ

ผืนผ้าทอของกลุ่มคนไท เป็นแหล่งที่บรรจุไว้ซึ่งสัญลักษณ์ ความหมาย สาระ และโลกทัศน์ ส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนพูดภาษาไทย-กะได ทั้งที่มีถิ่นฐานในปัจจุบันอยู่ไกลกัน โดยคนไทยและคนลาวเท่านั้นที่มีประเทศของตนเอง มีเอกราช มีภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นกระแสหลักของประเทศ คนไทกลุ่มย่อยอื่น ๆ มีสถานภาพเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน การติดต่อเดินทางของคนไทไปสู่ศูนย์กลางเมืองใหญ่เป็นเรื่องยากลำบาก เพราะนอกจากความทุรกันดารของเส้นทาง ความยากจน ยังมีเรื่องความต่างของภาษาอีกด้วยที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงวัฒนธรรมใหม่ให้ช้าลง คนไทจึงยังคงอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมได้หลายประการ มีการหิบบิ๊ม แลกเปลี่ยน ผสมกลมกลืน และธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ในระดับหนึ่ง

จากข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปมาข้างต้นนี้ จะกล่าวถึงเฉพาะลวดลายของในผืนผ้าทอของคนไท เพื่อตั้งเป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับลวดลายที่มีลักษณะร่วมหรือแตกต่างกันในผืนผ้าทอของกลุ่มคนไท ซึ่งมีถิ่นอาศัยที่อยู่ใกล้กันมาก เป็นเพียงข้อสังเกตจากการศึกษาลวดลายผ้าเพียงเล็กน้อย ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับผ้า สีที่ใช้ และการตีความอีก โดยเฉพาะข้อมูลภาคสนามและการเปรียบเทียบลวดลายอย่างชัดเจน ลวดลายที่ปรากฏบนผ้าทอของคนไทนั้นเกิดจากความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไททั้งจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และโลกทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นจากอิทธิพลของความเชื่อ เช่น รูปลายครึ่งกบ สีหราช นาค ตัวมอม ตัวม้อน กวาง ดอกไม้ต่าง ๆ และอีกหลายลายที่เป็นลายประดับตกแต่ง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการ

ในการเปรียบเทียบการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท : กรณีศึกษาชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ หลังจากที่ได้กำหนดหัวข้อและขอบเขตงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

3.1 หาแหล่งที่มาข้อมูล

3.1.1 เก็บข้อมูลเอกสาร

3.1.2 การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ข้อมูลจากคุณน้ำอ้อย (2564) ชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่วัดดอนมะเกลือ หมู่ 2 ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ข้อมูลมาดังนี้

ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเดิมมีถิ่นฐานที่อยู่ในประเทศเวียดนามและลาว มีภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมและคติความเชื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถูกต้อนให้มาตั้งบ้านเรือนครั้งแรกอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาภายหลังเมื่อมีการผ่อนคลายด้านการกำหนดพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชน ชาวลาวโซ่งจึงได้เคลื่อนย้ายแพร่กระจายไปยังที่ต่างๆ กลุ่มหนึ่งได้ตั้งถิ่นฐานที่อำเภออุทอง และอำเภอต่างๆของจังหวัดสุพรรณบุรี เรือนลาวโซ่งสร้างด้วยวัสดุจากธรรมชาติ มีหลังคาเรือนทรงสูงครอบถึงผนังเรือนเป็นเอกลักษณ์ ประกอบด้วยเรือนนอนและยุ้งข้าว พร้อมด้วยคอกสัตว์ และมีเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อมากมาย

สันนิษฐานว่าชาวไทยทรงดำเข้ามาอยู่อาศัยในแผ่นดินไทยประมาณช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงช่วงรัชกาลที่ 3 สาเหตุที่ชาวไทยทรงดำเข้ามาอยู่อาศัย คาดว่าเกิดจาก ในสมัยสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) หรือแม่ทัพธนบุรี ได้เกณฑ์คนไปเป็นกำลังพลรบนอกเมือง เพื่อการรบสะสมเสบียง ชาวไทยทรงดำมาเป็นเชลยศึกเป็นระลอกๆ เกิดการอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเรื่อยๆ

เกิดสงครามภายใน ทำให้ผู้คนแตกกระแหงกันไป ชาวไทยทรงดำอพยพเข้ามาอยู่ในไทยช่วงประมาณสมัยรัชกาลที่ 3 หรือ 5 ก็เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานมากขึ้น

ภาษาประจำ คือ ภาษาไท-กะ-ได

ในช่วงแรกมีความเชื่อเรื่องผี การนับถือผี พ่อมด หมอผี เป็นอย่างมาก เนื่องจากยังไม่มีศาสนาเข้ามา ในปัจจุบันก็ยังมี การนับถือ ทำพิธีกรรมอยู่

ชาวไทยทรงดำในจังหวัดเลย ผู้ชายจะแต่งออกแต่ผู้หญิงจะแต่งเขยเข้า มีการต่อเติมเรือนให้ยาวกว่าเดิมเรียกว่าลองเฮ้าส์ แบบโบราณ ในบางครอบครัวหากมีการแต่งงาน จะมีการแนะนำตัวสะใภ้หรือเขย โดยการให้แนะนำตัว กับผีบรรพบุรุษ ทำพิธีกรรม แต่ในภายหลังมีการรับเอาศาสนาพุทธเข้ามานับถือด้วย

บ้านเรือนของชาวไทยทรงดำจะเป็นทรงกระดองเต่า โดยมีความเชื่อว่า เต่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัตว์ที่แถบให้มาเป็นตัวแทน เชื่อว่าจะปกป้องคุ้มครอง จังหวัดที่พบการตั้งถิ่นฐาน ชนเผ่าไททรงดำ เช่น เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ดอนมะเกลือ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดเลย เป็นต้น

ลายดอกเป็ยว เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ นอกจากดอกเป็ยวแล้ว ยังมีดอกไม้พื้นเมืองอื่นๆ อีก เช่น ดอกคูณ

ถิ่นกำเนิดของชาวไทยทรงดำอยู่ที่เวียดนาม มีชื่อเรียกว่า “แถน” หรือ “แถง” ซึ่งชาวไทยดำ ไทยทรงดำ จะให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวไทยทรงดำที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ จะมีการนัดรวมตัวทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นการทำบุญ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อ การทอผ้า เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันระหว่างชุมชน ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

มีกลุ่มหัตถกรรมไทยทรงดำ ดอนมะเกลือ กลุ่มในเพชรบุรี

ความเชื่อเรื่องกระจกที่ประดับลวดลายบนชุดฮี เมื่อคนตายไปแล้วจะมีการทูลกระจกที่ประดับตกแต่งลวดลายบนเสื้อผ้า โดยมีความเชื่อว่า คนที่เสียชีวิตไปแล้วไม่ควรจะสองดู และเพื่อสะท้อนว่าเมื่อเสียชีวิตแล้วก็ไม่สามารถเอาอะไรไปได้นั่นเอง

ชุดฮี ผ้าซิ่นแดงโม เป็นชุดประจำชาติของชาวไทยทรงดำ โดยจะสวมหันเอาลาย ด้านสวยงามไว้ข้างใน ด้านนอกจะเป็นสีเข้ม และมีลวดลายไม่มาก ด้านในที่มีลวดลายสวยงามจะนำเอาออกมาสวมก็ต่อเมื่อเสียชีวิตแล้วเท่านั้น เพราะมีความเชื่อที่ว่า เมื่อเสียชีวิตแล้วก็จะได้ไปพบบรรพบุรุษ จึงต้องสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม หากพ่อแม่ หรือบรรพบุรุษเสียชีวิต ลูกหลานจะนำเอากระดูกที่ประดับบนชุดฮีออกมา เพื่อนำไปใส่ในชุดของตัวเองต่อไป เป็นการระลึกถึงพ่อแม่ และทำแบบนี้ส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานเรื่อยๆ

ผ้าชิ้นแดงโม (ไทดำ) จากจังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย

ที่มา : <http://www.qsmtthailand.org/th/collection/phanung-tai-dam/>

เมื่อมีงานอวมงคลหรืองานศพ จะมีการเชิญหมอผีมาทำพิธี มีการกล่าวให้กลับคืนสู่บ้านเกิด ซึ่งก็คือ “เถน” โดยมีการรำลึกถึงว่ามาจากที่ไหนและกลับไปยังใด เพื่อให้ได้กลับไปพบบรรพบุรุษ

สีต่างๆของ ชุด ได้มาจากธรรมชาติ แต่ปัจจุบันก็มีการใช้สีย้อมอื่นๆ ที่สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

สีเขียว ความหมาย ธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญงอกงาม เช่นมาจากต้นไม้สีเขียว

สีเหลือง ในที่นี้ คือ สีส้ม แต่เรียกกันว่าสีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ผาสุก

สีแดง มาจากดอกไม้สีแดง หมายถึง สีแห่งความรัก ความปรารถนาดี

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ในที่นี้จะเป็นเรื่องของศาสนาและความเชื่อ

ในงานศพหรืองานอวมงคล จะไม่ใช่สีเขียว สีฟ้าในงานเลย เพราะว่าสีเขียวหมายถึงความเจริญงอกงาม เมื่อตายไปแล้ว ก็ไม่สามารถเจริญได้อีกต่อไป นอกจากนี้ ยังไม่ใช่สิ่งต่างๆที่มีสีเขียวด้วย เช่น ไม้ไซฟัก ในการประกอบอาหารในงาน

ผ้าเปี้ยว เป็นผ้าโพกหัว ผ้าคลุม หรือผ้าพันคอของชาวไทยทรงดำ มีการปกคลุมหลายต่างๆ เช่นลายดอกเปี้ยว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไทดำ

ผ้าเปียวโปกศีระชะ ที่มา : <https://vowworld.vn/th>

มีคำกล่าวว่า “ปักหัว ปักเหล่า” หมายถึง ปักเกล้าเงาหัว การใส่ผ้าเปียว หรือผ้าโปกหัวเมื่อไปงานอวมงคลหรืองานศพนั้น มีความเชื่อว่า ใส่ให้มีเงาหัวกลับด้วย เป็นการแก้เคล็ดกลางไม่ดี

ลาวซ่ง มีการตัดทอแบบโบราณ เสื้อฮี ชุดประจำชาติของเหล่าไทยทรงดำ

สีดำ เป็นสีชื่อเรียกของไทยทรงดำ เป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวซ่ง ชุดฮี เสื้อคลุม ซิ่น จึงมีสีดำ เป็นสีพื้น ดังชื่อ ไทดำ ไทยทรงดำ

งานมงคลหรืองานอวมงคลจะมีการออกแบบลวดลายผ้าซิ่นที่แตกต่างกัน

ผ้าซิ่นแดงโมเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ แต่วิธีการทอ การขึ้นลาย ในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน เช่น ที่ดอนมะเกลือ จะมีการตัดทอ ขึ้นลายแบบโบราณ แต่ที่เพชรบุรี จะเป็นแบบนูน ตัดทอให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ลายเหมือนกันแต่เทคนิคการขึ้นผ้าไม่เหมือนกัน

ซิ่นแดงโม มีการนุ่งไม่เหมือนกัน เช่น ที่เมืองเพชรบุรีนุ่งซิ่นแบบแหลม แต่ที่ดอนมะเกลือสุพรรณนุ่งซิ่นอีกแบบ

ปัจจุบันผ้าซิ่นแดงโมยังมีการสวมใส่อยู่ในหมู่ชาวไทยทรงดำ ถึงแม้จะไม่ได้ใส่ทุกวันเหมือนเช่นสมัยโบราณแต่ในพิธีกรรมทางความเชื่อ ศาสนา การทำบุญ ก็ยังมีการใส่กันเป็นปกติ สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ในชุมชนไทยทรงดำ เนื่องจากเป็นผ้าที่มีการทอประณีต และละเอียดเป็นอย่างมาก

เพราะทอดด้วยมือ ราคาจึงสูงตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีการนำมาประยุกต์ให้ร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นอีกมากมาย

พื้นที่ในการศึกษา

ชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่วัดดอนมะเกลือ หมู่ 2 ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

3.2 วิธีการดำเนินงาน

3.1 ศึกษางานวิจัยโดยหาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการแต่งกายจากบทความที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้รู้ผ่านช่องทางออนไลน์ชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม

3.2 นำข้อมูลที่ได้มารวบรวม เรียบเรียง และทำความเข้าใจ

3.3 นำข้อมูลที่ค้นคว้ามาวิเคราะห์ ตีความ และตรวจสอบความถูกต้อง

3.4 วิเคราะห์เนื้อหาโดยรวม และสรุปผลการศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท : กรณีศึกษาชนเผ่าไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ผลจากการศึกษารวบรวมข้อมูล

4.2 ผลจากการสอบถามชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่วัดดอนมะเกลือ

4.1 ผลจากการศึกษารวบรวมข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้ พบว่า ไททรงดำในประเทศไทย และไทดำจากประเทศเวียดนามมีภูมิหลังอยู่ที่เดียวกัน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไม มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองจุไทเดิม หรือบริเวณลุ่มแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ ชาวไทดำ หรือ ชาวลาวโซ่ง ในสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองเวียดนาม และลาว พวกเขาได้เรียกชนเผ่าที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำว่า ไทดำ ที่เรียกว่าไทดำ เพราะในกลุ่มชนเผ่าไทดังกล่าว นิยมสวมเสื้อผ้าสีดำอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งย้อมด้วยต้นหอมหรือต้นคราม ส่วนในประเทศไทย คนไทยเรียกเรียกชาวไทดำว่า ลาวโซ่ง โซ่งนั้นน่าจะมาจากคำว่า ช่วง หรือ ช่ง ซึ่งเป็นภาษาไทดำ แปลว่ากางเกง เพราะชาวไทดำเหล่านี้สวมกางเกงสีดำ

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครั้นพระองค์ทรงไปตีกรุงเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2322 พระองค์ทรงได้กวาดต้อนชาวไทดำที่อพยพมาจากสิบสองจุไท ส่งไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี และต่อมาในปี พ.ศ. 2335 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและในปี พ.ศ. 2381 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ก็ทรงยกทัพไปตีเวียงจันทน์ และได้กวาดต้อนชาวไทดำมาอีก ซึ่งในปัจจุบันตั้งถิ่นฐานกระจายกันอยู่ในพื้นที่หลายจังหวัด เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี พิจิตร พิษณุโลก กาญจนบุรี ลพบุรี สระบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันเรียกคนเหล่านี้ว่า ชาวไทยโซ่งและขยายอาณาเขตตั้งถิ่นฐานไปตามพื้นที่ต่าง ๆ

แม้เวลาผ่านมานานับร้อยปี แต่ชาวไทยทรงดำยังรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยผู้ชายจะสวมเสื้อฮี กางเกงขายาวที่เรียกว่า “ ส้วงฮี ” คล้องคอด้วยผ้าเปียว ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นลายแตงโม มีผ้าคลุมไหล่ เรียกว่าผ้าเปียว หรือผ้าลายดอกเปียว

ชาวไทยทรงดำหลาย ๆ มีเคย สืบทอดวิธีการปลูกฝ้าย มีการปั่นฝ้าย ทอผ้า ย้อมผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้าด้วยมือเอง การปักผ้า มาจากบรรพบุรุษเป็นเวลานานนับร้อยปีมาแล้ว มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันชาวไทยทรงดำอาจไม่ได้ปลูกฝ้ายและปั่นด้ายเองแล้วก็ตาม แต่ชาวไทยทรงดำทุกคนยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยใช้ผ้าทอที่ทอด้วยมือมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายให้แก่คนในครอบครัว โดยผู้ชายจะสวมเสื้อฮี กางเกงขายาวที่เรียกว่า “ ส้วงฮี” คล้องคอด้วยผ้าเปียว ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นลายแดงโม มีผ้าคลุมไหล่ เรียกว่า “ผ้าเปียว” หรือผ้าลายดอกเปียว เพื่อใช้สวมใส่ในงานประเพณี ต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน พิธีไหว้บรรพบุรุษ หรือแม้กระทั่งงานศพ

4.2 ผลจากการสอบถามชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่วัดดอนมะเกลือ

ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเดิมมีถิ่นฐานที่อยู่ในประเทศเวียดนามและลาว มีภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมและคติความเชื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถูกต้อนให้มาตั้งบ้านเรือนครั้งแรกอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาภายหลังเมื่อมีการผ่อนคลายด้านการกำหนดพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชน ชาวลาวโซ่งจึงได้เคลื่อนย้ายแพร่กระจายไปยังที่ต่างๆ ชุดฮี ผ้าซิ่นแดงโม เป็นชุดประจำชาติของชาวไทยทรงดำ โดยจะสวมหั้นเอา ลาย ด้านสวยงามไว้ข้างใน ด้านนอกจะเป็นสีเข้ม และมีลวดลายไม่มาก ด้านในที่มีลวดลายสวยงามจะนำเอาออกมาสวมก็ต่อเมื่อเสียชีวิตแล้วเท่านั้น เพราะมีความเชื่อที่ว่า เมื่อเสียชีวิตแล้วก็จะได้ไปพบบรรพบุรุษ จึงต้องสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม หากพ่อแม่ หรือบรรพบุรุษเสียชีวิต ลูกหลานจะนำเอากะดุมที่ประดับ บนชุดฮีออกมา เพื่อนำไปใส่ในชุดของตัวเองต่อไป เป็นการระลึกถึงพ่อแม่ และทำแบบนี้ส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานเรื่อย ๆ

ยังมีการติดต่อกันอยู่เรื่อย ๆ ระหว่างกลุ่มไททรงดำที่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เป็นระยะ แม้ว่าจะอยู่ไกลกันแต่วัฒนธรรมก็ยังไปในทางเดียวกันได้

บทที่ 5

บทสรุป ข้อเสนอแนะ และอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทั้งหมดสามารถนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเหมือนและแตกต่างของการแต่งกายของทางไททรงดำในประเทศไทย และไทดำในประเทศเวียดนามเวียดนาม มีดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้
ชาวไทดำ หรือ ชาวลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาวไทยกลุ่มหนึ่ง ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองจุไทยเดิม หรือ บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดงในเวียดนามเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวไทยมี ชาวไทดำ ชาวไทแดง และชาวไทขาว ช่วงสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองเวียดนาม และลาว พวกเขาได้เรียกชนเผ่าที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำว่า ไทดำ ที่เรียกว่าไทดำ เพราะว่ากลุ่มชนเผ่าไทดังกล่าวนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งย้อมด้วยต้นหอมหรือต้นคราม คนไทยเรียกเรียกชาวไทดำว่า ลาวโซ่ง โซ่งนั้นน่าจะมาจากคำว่า ช่วง หรือ ช่ง ซึ่งเป็นภาษาไทดำ แปลว่ากางเกง เพราะว่าชาวไทดำเหล่านี้สวมกางเกงสีดำ เสื้อฮีสำหรับผู้หญิงไทดำในเวียดนามอีกหนึ่งแบบ ทำจากผ้าฝ้าย ด้านในตัวเสื้อประดับด้วยผ้าไหมสลัปลีต่าง ๆ ใช้เทคนิคตัดปะและปัก ส่วนด้านนอก แขนเสื้อประดับด้วยแถบผ้าสีแดง ขอบคอเสื้อประดับ ส่วนเสื้อฮีผู้ชาย ในประเทศเวียดนาม มีลักษณะเหมือนเสื้อฮีของชาวไทยทรงดำ ที่เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ประเทศไทย ตัวเสื้อทำจากผ้ายท ด้านนอกริบสาบเสื้อใช้เทคนิคปัก ด้านในใช้เทคนิคตัดปะ ปักด้วยไหม ประดับกระจก

ลวดลายดังกล่าวที่ถูก ตัด ปัก ปะ และเย็บประดับลงบนเสื้อผ้า และข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ล้วนเป็นผลงานทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยทรงดำโดยบ่งบอกความเป็นมาในอดีต การโยกย้ายถิ่นฐาน และโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำแนวคิดของวัฒนธรรมไททรงดำทั้งที่ไทยแล้วที่เวียดนาม นำมาออกแบบให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ในปัจจุบันได้
2. ควรศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย อาจได้ข้อมูลเชื่อมโยงเพิ่มมากขึ้น
3. ควรลองนำวัสดุอื่น ๆ มาใช้ทดแทนผ้า เพราะผ้าเปียกน้ำอับชื้นได้ง่าย
4. หากมีโอกาสควรไปติดต่อที่สถานที่จริงด้วยตัวเอง เพราะติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ตเข้ามา

5.3 อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าชนชาติพันธุ์ไททรงดำในไทย และชนเผ่าไทดำในเวียดนาม มีภูมิหลังมากที่เดียวกัน เพราะเคยร่วมรับวัฒนธรรมเดียวกันมาก่อนที่จะแยกย้ายจากกัน บางกลุ่มยังคงสืบทอดสัญลักษณ์คือลวดลายไว้ในผืนผ้าจนถึงปัจจุบันผ้าทอของคนไททรงดำจากประเทศไทย ไททรงดำจากประเทศเวียดนาม นอกจากจะใช้สีดำเหมือนกันแล้ว ยังมีลวดลายบางอย่างคล้ายคลึงกันมาก เสื้อฮีสำหรับผู้ชายของชาวไททรงดำ จังหวัดเพชรบุรี มีความเหมือนกันกับของที่ประเทศเวียดนาม แม้ขณะที่มีถิ่นอาศัยอยู่ห่างไกลกันมาก การติดต่อและปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกันได้ยาก แต่ชนเผ่าไททรงดำในประเทศไทยแต่ละเผ่าก็ยังมีกรนัดทำกิจกรรมร่วมกันอยู่บ่อยครั้ง จึงน่าจะเป็นสาเหตุที่วัฒนธรรมของชาวไททรงดำยังอยู่ในระบบเดียวกันอยู่ได้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบ้างเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม แต่โครงสร้างของลายนั้นคงยังมีอยู่ และกลายเป็นอัตลักษณ์ของผ้าที่ทำให้รับรู้ได้ในระดับหนึ่งว่าผ้าทอผืนนี้เป็นผ้าทอของกลุ่มใด ผ้าทอจึงเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ที่ได้บรรจุสัญลักษณ์ ความหมาย สาระ และนำโลกทัศน์ในสังคมที่ผู้ทอนั้นดำรงอยู่ ยังมีประเด็นเรื่องความต้องการผ้าทอของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นที่มาของการทอผ้าเพื่อขาย โดยมีการปรับเปลี่ยนลวดลายและการใช้สีตามความนิยมนักท่องเที่ยว การใช้วัตถุดิบสำเร็จรูปสำเร็จรูปเพื่อให้ผลิตได้เป็นจำนวนมาก ๆ และรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนหน้าที่หรือวัตถุประสงค์การใช้งานได้ตามความประสงค์ของผู้ซื้อ เช่น การผลิตผ้าลักษณะเหมือนผ้าเยินโลง แต่เพื่อนำไปแขวนประดับผนังห้อง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามอาจมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบ้างเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม แต่โครงสร้างของลายนั้นคงยังมีอยู่ และกลายเป็นอัตลักษณ์ของผ้าที่ทำให้รับรู้ได้ในระดับหนึ่งว่าผ้าทอผืนนี้เป็นผ้าทอของกลุ่มใด ผ้าทอจึงเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ที่ได้บรรจุสัญลักษณ์ ความหมาย สาระ และนำโลกทัศน์ในสังคมที่ผู้ทอนั้นดำรงอยู่

บรรณานุกรม

หนังสือ และเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

มานิตา เชื้อนขันธ. (2541). ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นชาวลาวโซ่ง บ้านดอนมะเกลือตำบล ดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล, สุจิตร์ พิตรากุล, เครือมาศ วุฒิการณ์, พงษ์ธาดา วุฒิการณ์, สรณี วงศ์เปี้ย สัจจ, จีรจันทร์ ประทีปะเสน, สมพร วาร์นาโด, สุภาณี จันทร์คำอ้าย, ปัทมากร บุลสถาพร. (2536). **ผ้าเอเชีย: มรดกร่วมทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : บริษัทพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

สุมิตร ปิติพัฒน์, อนุชา ทิรคานนท์, เทียมจิตร พ่วงสมจิตร. (2553). **เกิด แก่ เจ็บ ตาย : วิถีไทในผืนผ้า**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัฒนปกรณ์ สีสภาพฤทธิ์. (2555). **ศรัทธาวิวัฒน์ : การปรับตัวเชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ**. กรุงเทพฯ: อูษาคเนย์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2558). "ไทดำ" เมืองแก่ง "ทรงดำ" ถิ่นสยาม จากหนองแฮดถึงหนองปรong. มหาสารคาม: กากะเยีย.

พิเชฐ สายพันธ์. (2554). เมืองแก่ง-เดียนเบียนฟู: การเมืองชาติพันธุ์และการเปลี่ยนผ่าน สู่รัฐสังคมนิยมของกลุ่มไทในเวียดนาม *วารสารสังคมวิทยา มานุษยวิทยา*, 30(1), 33-40.

ประทับใจ สิกขา. (2552). **ผ้าในวิถีชีวิตไทดำ – อุบลราชธานี**. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

มนู อุดมเวช และคนอื่นๆ. (2537). “ผ้าไทดำกับการอพยพ.” ใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการส่งเสริมการแต่งกายแบบไทย. *ผ้าไทย*. หน้า 75-9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.

รัชพล ปัจจุบันกุลย์. (2538). *กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

มนตรี ศรีบุษรา. (2530). *ไทยดำรำพัน*. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

อภิชาติ ภัทรธรรม. (2561). ไทดำ-ไทยทรงดำ-ลาวโซ่ง. *วารสารการจัดการป่าไม้*. 10(20) หน้า 89-94. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สมาคมศิษย์เก่าวนศาสตร์.

บทความจากเว็บไซต์

วีรพงษ์ รามางกูร. (2559). *ไทดำเพชรบุรี*. มติชนรายวัน. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_112476

narapha18. *ไทดำ เดียนเบียนฟู เมืองแห่งชนชาติไท*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2564, จาก https://unseenvietnam.blogspot.com/2016/03/blogpost_37.

พิสุจน์ ใจเที่ยงกุล. (2551). *ลาวโซ่ง หรือ ไทยทรงดำ มาอยู่สุพรรณได้อย่างไร?*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/101411>

ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไตดำโบราณ. *เต่าและควายกับไทดำ*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.facebook.com/816514705074960/posts/1970516106341475>